

НЕКИ АСПЕКТИ ПРОГРАМА ФОНДА ЗА РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ ГРАДА НИША У 2011¹

Мр Зоран Симоновић², Др Драгољуб Симоновић³, Др Славомир Милетић⁴

Резиме

У савременим условима у којима живимо појављује се све већа потреба за решавање проблема руралног развоја. Последње реформе Заједничке аграрне политике Европске уније све више посвећују пажњу питању пољопривредног окружења и перспективи његовог уређења. Овај приступ произилази из нових функција руралних подручја. Рурално се више не може идентификовати са аграрним јер се одвија диверсификација активности на руралним подручјима.

Процес оживљавања руралних насеља и поклањање све веће пажње очувању животне средине, као и постепено пољопривредне производње могу успорити смањење броја пољопривредних насеља. Управо у циљу оживљавања сеоских насеља доносе се програми развоја пољопривреде. Нас у овом раду првенствено интересује програм фонда за развоја пољопривреде града Ниша у 2011. години. У оквиру овог програма финансирају се програми, активности и пројекти који су везани за:

- А. Програм унапређења услуга у пољопривредној производњи*
- Б. Програм унапређења сточарства на подручју града Ниша*
- В. Програм унапређења биљне производње*

Кључне речи: *програм фонда, рурално, сеоско подручје, пољопривредна производња, град Ниш.*

1 Рад је део истраживања на пројекту 46006 "Одржива пољопривреда и рурални развој у функцији остваривања стратешких циљева Републике Србије у оквиру дунавског региона" финансираног од стране Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије.

2 Институт за економику пољопривреде - Београд

3 Економски факултет - Ниш

4 Економски факултет – Приштина/Косовска Митровица

Увод

Уопштено посматрано програми подршке аграрном и руралном развоју могу имати значајније ефекте уколико су оријентисани на конкурентност, иновације и запошљавање у руралним подручјима. Увођењем локалних стратегија руралног развоја (LEADER приступ)⁵, кроз подстицање интересовања локалног становништва њиховом активном партиципацијом и креирањем локалних акционих група (LAG), социјални капитал у овим подручјима се може значајно увећати. Аграрни савет ЕУ усвојио је септембра 2005. године фундаменталну реформу политике руралног развоја за период 2007-2013. година. На овај начин конципирана политика руралног развоја поставила је управо LEADER иницијативу као водећи приступ у дистрибуирању подршке и значајно поједноставила процедуре, а чине је следеће „осе“ у периоду до 2013. године: мере унапређења, тј. повећања конкурентности аграрног сектора; унапређење животне средине и руралног амбијента кроз подршку управљању земљиштем; економска диверсификација и унапређење квалитета живота у руралним подручјима; тзв „хоризонтална“ компонента или четврта оса финансирања и спровођења политике руралног развоја – LEADER приступ. Европска Комисија је у циљу упрошћавања система помоћи, постизања максималних ефеката уложених средстава кроз поједностављење администрације, контроле, извештавања и евалуације остварених резултата, донела је одлуку да све предприсупне фондове замени новим (Phare, ISPA, SAPARD и CARDS), замени новим механизмом – Инструментом предприсупне помоћи IPA. IPA регулатива дефинише обим и тип подршке намењен земљама Западног Балкана за период 2007-2013. године.⁶ Интегративни приступи у локалном развоју су се у претходном периоду показали корисним, нарочито у смислу изградње локалних капацитета и асистенције Владиним агенцијама и Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије.⁷

Управо Законом о пољопривреди и руралном развоју уређени су циљеви пољопривредне политике Србије али и начин њеног остваривања, врсте подстицаја

5 Leader програм је, као једна од четири Иницијативе Заједнице, функционисао у програмском периоду 2000-2006. и охрабрујући примену оригиналних стратегија одрживог територијалног развоја, промовисао је пројекте диверсификације локалне економије на принципу партнерства, међу регионалне сарадње и размене искустава (Commission Notice 2000/C 139/05). У програмском периоду 2007-2013. Leader, као четврта оса политике руралног развоја ЕУ представља оквир за реализацију мера подршке руралном развоју (Reg. 1698/2005, Art. 61- 65).

6 Наталија Богданов, Мала домаћинства у Србији и рурална непољопривредна економија, УНДП, Београд, 2007, 55.

7 Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период од 2010 до 2020, исто, Република Србија, Влада, Београд, 2010, 42.

у пољопривреди, услови за остваривање права на подстицаје и корисници подстицаја. Овим законом се уводи регистар пољопривредних газдинстава, евидентирање и извештавање у пољопривреди, интегрисани пољопривредни информациони систем, надзор над спровођењем овог закона.

Стратегија пољопривреде и руралног развоја која је донесена на националном нивоу дефинише дугорочне правце развоја пољопривреде, као што су успостављање тржишне економије, повећање профитабилности пољопривреде и укупан развој руралних области, док се националним програмом за пољопривреду утврђују средњорочни и краткорочни циљеви пољопривредне политике, начин, редослед и рокови за реализацију наведених циљева, очекивани резултати, као и облик, врста, намена и обим појединих подстицаја.⁸

На основу свих показатеља Град Ниш има велике потенцијале за развој пољопривредне производње. Постоје повољни климатски услови, добре карактеристике пољопривредног земљишта и располагање водним и природним ресурсима, који су неопходни за свеукупни рурални развој.

У ситуацији примене тренда аграрног и руралног развоја локална самоуправа има важан задатак. Она мора бити креатор и промотер развоја пољопривреде и руралног развоја. Стварањем повољних услова у складу са потенцијалом и потребама, континуитетом у развојним делатностима, кадровским, институционалним, пословним решењима, финансијском подршком, управо локална самоуправа може у великој мери допринети бржем развоју пољопривредне производње и сеоског подручја.

1. Преглед активности о раду Фонда за развој пољопривреде града Ниша у 2011. години

Средства фонда за развој пољопривреде града Ниша у 2011. години намењена су за финансирање следећих активности од општег значаја за унапређење пољопривреде на подручју Ниша.

1. Мере јачања конкуретности пољопривреде

А. Програм унапређења услуга у пољопривредној производњи

1. Прогнозно извештајна служба (ПИС).
2. Систематско снимање распрострањености коровске биљке, амброзија.
3. Унапређење функционисања и планирања развоја газдинства у складу са добром пољопривредном праксом.
4. Противградна заштита.
5. Управљање ризицима у пољопривреди, осигурање производње.

⁸ Стратегија развоја пољопривреде Србије, 2005, Службени гласник РС, бр. 78/05.

6. Субвенционисање анализа вина и ракија.

Б. Програм унапређења сточарства на подручју града Ниша

1. Унапређење расног састава говеда субвенционисањем коришћења семена врхунских бикова.
2. Субвенционисање набавке квалитетне приплодне телади.
3. Унапређење контроле репродуктивног статуса основног матичног запата говеда на територији града Ниша.
4. Унапређење овчарства и козарства.
5. Субвенционисање анализа сира за регистрована домаћинства за потребе пијачне продаје.
6. Субвенција рада матичних служби (субвенција уматичења грла и набавке опреме за анализу квалитета млека).
7. Финансирање израде софтвера за матично књиговодство.

В. Програм унапређења биљне производње

1. Субвенционисање анализа пољопривредних производа на остатке пестицида у плоду.
2. Субвенционисање набавке расада парадајза за другу бербу.

2. Мере руралног развоја

А. Програм едукације и организованости пољопривредника и пољопривредних стручњака и промоција развојних потенцијала и потреба села.

1. Стручно усавршавање пољопривредника и пољопривредних стручњака.
2. Промоција развојних потенцијала и потреба села.

Б. Програм за побољшање живота и ширење економских активности у руралним подручјима.

В. Програм кредитирања пољопривредне производње.

3. Програм подршке истраживањима у пољопривреди

4. Трошкови платног промета

2. Програм Фонда за развој пољопривреде града Ниша у 2011. години

Програмом Фонда за развој пољопривреде у 2011. години утврђује се, намена улагања средстава и њихово коришћење. Програм се састоји од четири тачака које садрже читав низ подтачки које су обликоване у следеће активности и пројекте од општег значаја за унапређење пољопривреде на подручју града а које се финансирају

из буцета града Ниша⁹. Програм почиње са тачком која се односи на мере јачања конкурентности. Прва подтачка конкурентности се односи на програм унапређења услова у пољопривреди, следећа на програм унапређења сточарства града Ниша и трећа подтачка се односи на програм унапређења биљне производње. Друга тачка се односи на мере руралног развоја, трећа тачка на програме подршке истраживања у пољопривреди и четврта на трошкове платног промета.

Циљ спровођења мера јачања конкурентности у пољопривреди је повећање конкурентности комерцијалних пољопривредних газдинстава, улагањем у унапређење и развој биљне и сточарске производње, као и услуга, које посредно и непосредно утичу на пољопривредну производњу. Програм унапређења услуга у пољопривредној производњи даље се расчлањује у следеће тачке:

А. Програм унапређења услуга у пољопривредној производњи

1. Финансирањем прогнозно - извештајне службе у заштити биља (ПИС) град финансијски подржава рад ове службе на својој територији. Основни задатак службе је да се са што мањим бројем третмана у току године изврши успешна заштита биљних култура, при чему је неопходно посебну пажњу посветити заштити здравља људи и животне средине.

2. Систематско снимање распрострањености коровске биљке, амброзија. У циљу предузимања мера за сузбијање и уништавање коровске биљке амброзије, која представља опасан алергент, Програмом је предвиђено да је неопходно извршити систематско снимање распрострањености овог корова у 2011. години.

3. Унапређење функционисања и планирање развоја газдинстава у складу са добром пољопривредном праксом. У циљу побољшања стања, систем контроле производње хране је од 2000. године измењен законским прописима (Генерални закон о храни) који је увео нови приступ „праћења хране од њиве до трпезе“. Овај нови концепт довео је до развоја органске пољопривредне производње. Србија је доношењем Закона о безбедности хране, увела обавезу поступања произвођача хране и хране за животиње у складу са међународним стандардима чиме се укључила у глобални систем контроле опасности које се могу јавити у производима који се пласирају на тржиште. Међутим, примарни пољопривредни произвођачи нису обухваћени тим законом тако да је велики део производа који директно утичу на безбедност крајњег производа остао ван директног уређења. Програмом је предвиђено да се постепено стварају услови да се овакви пољопривредни произвођачи укључе у глобални систем контроле хране.

4. Противградна заштита. Дотирањем рада противградне заштите град врши

⁹ Одлука о буџету града Ниша за 2011. годину, Службени лист града Ниша, 23. децембар 2010. бр. 97.

додатну стимулацију стрелаца са подручја града Ниша да током сезоне противградне одбране своје дужности обављају савесно.

5. Управљање ризицима у пољопривреди, осигурање производње. Штете која настаје на пољопривредним усевима, стоци и другим ресурсима редован су пратилац пољопривредне производње, посебно од временских непогода на усевима и штете које причињавају велике дивљачи на стоци. Иако се неки од тих ризика могу осигурати у оквиру редовног система осигурања, произвођачи ретко користе ту могућност због високих премија осигурања. Штете већег обима превазилазе могућност санирања од стране произвођача и могу озбиљно да угрозе опстанак газдинстава, а тиме и дугорочно одрживи развој производње. Овом мером се врши подстицај пољопривредним произвођачима да осигурају своје усеве, стоку, пољопривредну опрему и механизацију чиме се обезбеђује стабилност дохотка и смањење ризика у пољопривредној производњи, смањивање дугорочно негативних последица штета проузрокованих природним непогодама и другим ванредним догађајима.

6. Субвенционисање анализа вина и ракија. Програм очувања и унапређења виноградарско-винарске производње на подручју града Ниша у 2011. години реализоваће се кроз субвенционисање анализа вина и ракија за кориснике са територије града, а у циљу утврђивања здравствене и технолошке исправности, као и у циљу унапређења квалитета производа од воћа и грожђа.¹⁰

Б. Програм унапређења сточарства на подручју града Ниша

Питање унапређења сточарства предвиђено је да се Програмом за развој пољопривреде за 2011. годину стимулише развој оних делатности и сегмената производње који су процењени као стратешки најзначајнији за очување и унапређење сточарства и диверсификацију привредних активности у овој области у руралним подручјима града Ниша. То је пре свега унапређење расног састава говеда субвенционисањем коришћења семена врхунских бикова, кроз програме набавке квалитетне приплодне телад од уматичених крава из општина у којима се спроводи контролисани систем осемењавања као и унапређењем контроле репродуктивног статуса приплодних грла савременим дијагностичким средствима. Поправљање расног састава у овчарству и козарству ће се спроводити кроз набавку грла за формирање основног стада оваца и коза ради постављања основа за систем интензивне производње у овим областима. Унапређење рада матичних служби се сматра неопходном пратећом мером у унапређењу расног састава и оствариће се путем субвенционисања њиховог рада у матичном и производном запату, субвенционисање опремања матичних служби опремом неопходном за квалитетан рад на објективном утврђивању производних особина запата, као и израдом

¹⁰ Програм фонда за развој пољопривреде града Ниша у 2011. године.

неопходног софтвера за вођење матичног књиговодства. Такође предвиђено је да се настави са пружањем подршке произвођачима млечних производа, сира кроз субвенционисање законом прописаних анализа сира, као и подршка пчеларима у борби против једне од најозбиљније болести пчела и у подизање квалитета меда за потребе укључивања у програме извоза меда на тржиште ЕУ.

В. Програм унапређења биљне производње

Програмима унапређења биљне производње за 2011. годину предвиђено је да се стимулише развој оних делатности и сегмената производње који су процењени као стратешки најзначајнији за очување и унапређење воћарства, виноградарства и повртарства. То је пре свега унапређење пласмана пољопривредних производа и производња здраве безбедносне хране.

2. Мере руралног развоја

Улагање у рурални развој има за циљ да задржи становништво у сеоским подручјима, изједначи квалитет живота у руралним и урбаним срединама, омогући повратак становништва из урбаних у рурална подручја и повећа конкурентност производње. Ова мера ће се реализовати кроз следеће програме:

Програм едукације и организованости пољопривредника и пољопривредних стручњака и промоција развојних потенцијала и потреба села,

Програм за побољшање живота и ширење економских активности у руралним подручјима (Развој руралне економије, унапређење ефикасности тржишта и имплементација стандарда, имплементација агроеколошких мера диверсификација економских активности у руралним срединама),

Програм кредитирања пољопривредне производње.

3. Програм подршке истраживањима у пољопривреди

Савремени концепт одрживог развоја пољопривреде и руралних подручја све више се заснова на знању. То управо подразумева јачање образовања и истраживања која су усмерена у решавање развојних изазова и проблема, као и израду бројних анализа које су основа за дефинисање и имплементацију аграрне политике и оцену њених ефеката. Реформе и прилагођавање Заједничкој аграрној политици ЕУ још више намеће потребу снажне институционалне подршке коју није могуће обезбедити без јачања кадрова и истраживачко развојне функције. Циљ спровођења ове мере је јачање истраживачке подршке за развој одрживе пољопривреде и руралног развоја, брже спровођење реформи и придруживања ЕУ, јачање свих потенцијала за бржу примену нових технологија и иновација у пољопривреди.

4. Трошкови платног промета

Трошкови накнаде за услуге које врши Управа за трезор за 2011. годину планирана су средства у износу од 150.000,00 динара.¹¹

Закључак

У садашњем стању када се очекује позитиван став по питању кандидатуре предвиђено је да се рурални развој села пренесе на локални ниво. Средства намењена фондовима су мала и недовољна. У ситуацији када се тенденција раста подршке града развоју села и пољопривреде наставља треба у наредном периоду увећавати средства намењена за Програм Фонда за развој пољопривреде. Сада када се налазимо у фази изласке из једне економске кризе и уласка у другу можемо очекивати да дође до даљег смањења средстава која су намењена за ове намена.

Данас не постоји универзални програм развоја руралних подручја, из разлога што овај план зависи од разних фактора који утичу на њега. Неки од тих фактора су физичке, демографске и економске карактеристике сваке конкретне зоне. Различит ће бити развој зоне у зависности од фазе у којој се налази депопулација на критичном нивоу у односу на зону у којој није таква ситуација. Развојем руралних подручја може се повећати запосленост становништва и његов стандард.

Оживљавање руралних насеља и поклањање веће пажње очувању животне средине могу успорити смањење броја пољопривредних насеља. Управо у циљу оживљавања руралних насеља доносе се програми фонда за развој пољопривреде.

Литература

1. Закон о пољопривреди и руралном развоју, Службени гласник РС, бр. 41/09.
2. Стратегија развоја пољопривреде Србије, 2005, Службени гласник РС, бр. 78/05.
3. Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период од 2010 до 2020, исто, Република Србија, Влада, Београд, 2010, 42.
4. Одлука о буџету града Ниша за 2011. годину, Службени лист града Ниша, 23. децембар 2010. бр. 97.
5. Програм фонда за развој пољопривреде града Ниша у 2011. године.
6. Извештај о раду Фонда за развој пољопривреде града Ниша у 2010. години.
7. Наталија Богданов, Мала домаћинства у Србији и рурална непољопривредна економија, УНДП, Београд, 2007.

¹¹ Програм фонда за развој пољопривреде града Ниша у 2011. године.

SOME ASPECTS OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT FUND FOR THE CITY OF NIS IN 2011¹²

Summary

Under modern conditions in which we live emerges is an increasing need to address the problem of rural development. The last reform of the Common Agricultural Policy of the European Union is increasingly devoted attention to the issue of agricultural environment and its planning perspective. This approach stems from new features rural areas. Rural cannot be identified because the agrarian diversification takes place in rural areas.

The process of revival of rural settlements and paying increasing attention to environmental protection and enhancement of agricultural production may slow the reduction of agricultural settlements. Just to revive the rural settlements are made of agricultural development programs. This paper is primarily interested in the program of agricultural.

12 The work is part of the research project 46006 “Sustainable agriculture and rural development in order to achieve the strategic objectives of the Republic of Serbia within the Danube region” financed by the Ministry of Science and Technology of the Republic of Serbia.